

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
A Study of Teachers' Needs Assessment on Active Learning
Management for Social Studies Under Mahasarakham Primary
Education Service Area Office 2

กรวรรณ ทุมพिला^{1*} อรัญ ชุยกระเดื่อง²

Korawan Tumpila^{1*} Arun Suikraduang²

¹ นักศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร. สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

* ผู้ประสานงาน: korawan1929@gmail.com

¹ Social Studies Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University

² Assoc Prof. Acting Sub Lt. Dr. Social Studies Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham
University

* Corresponding Author: korawan1929@gmail.com

(Received: 2025-10-14; Revised: 2026-02-24; Accepted: 2026-02-25)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษา 3) เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามเพศ อายุ และตำแหน่งของครูผู้สอน 4) ศึกษาข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน จำนวน 302 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของครูสังคมศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ Independent Samples t-test และวิเคราะห์ความแปรปรวน F-test (One -way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูวิชาสังคมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการออกแบบการเรียนรู้และด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ขณะที่ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงอยู่ในระดับปานกลาง 2) สภาพพึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความต้องการจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาจัดลำดับได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ลำดับที่ 2 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ลำดับที่ 3 การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ และลำดับที่ 4 การออกแบบการเรียนรู้ 4) การเปรียบเทียบสภาพพึงประสงค์จำแนกตามตำแหน่งงาน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 5) ข้อเสนอแนะสำคัญคือ ควรพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการกิจกรรมที่เน้นการคิดและการปฏิบัติจริง การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี และการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

คำสำคัญ: ครูสังคมศึกษา, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, ความต้องการจำเป็น

Abstract

This research aimed to investigate the current and desirable conditions, needs assessment, and recommendations for active learning management in social studies, as well as to compare these conditions across teachers' gender, age, and teaching positions. The sample comprised 302 teachers selected through stratified random sampling. Data were collected using a questionnaire on active learning management. Statistical analyses employed included percentage, mean, standard deviation, Independent Samples t-test, and one-way ANOVA.

The findings revealed that the overall current conditions of active learning management among social studies teachers were at a moderate level. In detail, learning design and implementation through thinking and practice were rated high, while the use of technological innovations and authentic assessment were at a

moderate level. The desirable conditions, however, were at the highest level overall, with all aspects receiving the highest ratings. Regarding priority needs, the most urgent was the use and development of technological innovations, followed by authentic assessment, practice-based learning, and learning design. Comparisons of desirable conditions across teaching positions indicated statistically significant differences at the .05 level. The study recommends strengthening active learning management in four main areas: learning design, practice-oriented activities, technological innovations, and authentic assessment, to better align with learning standards and competencies.

Keywords: Social Studies Teachers, Active Learning Management, Needs Assessment

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้เพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้ระบุความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้จึงควรจัดให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติชี้ให้เห็นว่า คุณภาพการศึกษาทั้งด้านวิชาการและคุณลักษณะของผู้เรียนยังไม่น่าพอใจ นอกจากนี้ ทักษะของกำลังแรงงานไทยทั้งในด้านสาขาที่เรียนและระดับการศึกษาที่สำเร็จการศึกษายังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการส่งผลให้มีผู้ว่างงานจำนวนมาก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ, 2562, น.3 - 8)

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เกิดสมรรถนะด้านความสามารถในการคิด โดยเฉพาะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ นอกจากนี้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ควรความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นตัวชี้วัดที่บ่งบอกบอกความรู้ ความสามารถของนักเรียนที่ได้รับจากการเรียน โดยการวัดและประเมินผลจากคะแนนใน

การทำแบบทดสอบวัดสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาเพื่อวัดและประเมินพฤติกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับจากการเรียนว่ามีความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากน้อยเพียงใดหรือต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงในเรื่องใด เพราะความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์เป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดด้านอื่น ๆ ที่สูงขึ้น (มนตรี วงษ์สะพาน ,2556, น. 125)

วิธีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญมีหลายวิธี ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (วิจารณ์ พานิช, 2555,น.64) ก็เป็นอีกวิธีที่ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นและเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยที่ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ที่ให้ความรู้เพียงอย่างเดียวเป็นผู้คอยช่วยเหลือ ออกแบบกิจกรรม ส่งเสริมความสามารถ และให้คำชี้แนะแก่นักเรียนทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ (นนทลี พรธาดาวิทย์, 2559,น.17) ในการพัฒนากิจกรรมสำหรับนักเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่เรียนและชั้นเรียนจะส่งผลให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นและเป็นนักคิดที่ไม่หยุดนิ่งทำให้นักเรียนสามารถจดจำเนื้อหาได้นานและยั่งยืน

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันสะท้อนให้เห็นว่าครูผู้สอนยังขาดความสามารถในการจัดการเรียนรู้บนข้อจำกัดไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงระบบการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน และยังขาดการจัดการเวลาการเรียนรู้ของผู้เรียน การปรับตัวของผู้สอน รวมถึงการเตรียมการและทรัพยากร เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและบริบทของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 (บงกชรัตน์ ภูวนานา และคณะ, 2565, น.216)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความต้องการในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของครูสังคมศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วนเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปสู่ปรับปรุงพัฒนา ส่งเสริม และการแก้ไขและนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีคุณภาพ และนำผลวิจัยที่ได้มาปรับปรุงเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการกำหนดการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู
3. เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามเพศ อายุ และตำแหน่งของครูผู้สอน
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู

สมมติฐานการวิจัย

สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครูจำแนกตามสถานภาพแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

2. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,401 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2568, น.1)

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดของ Krejcie and Morgan จำนวนทั้งสิ้น 302 คน (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2561, น.114) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ใช้วิธีการแบ่งกลุ่มโรงเรียนตามขนาดของโรงเรียนในการแบ่ง จากนั้นกำหนดสัดส่วนครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนของประชากร ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ขนาดใหญ่ จำนวน 31 คน ขนาดกลาง จำนวน 137 คน ขนาดเล็ก จำนวน 134 คน

ขั้นที่ 2 ทำการสุ่มครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ในโรงเรียนแต่ละขนาด โดยกำหนดให้โรงเรียนในแต่ละขนาดมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยมีอัตราส่วนที่เท่า ๆ กันหรือมีจำนวนใกล้เคียงกันมากที่สุด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของครูสังคมศึกษา ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert) โดยกำหนดเกณฑ์ระดับคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของครูวิชาสังคมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อให้ครูระบุเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาของครูวิชาสังคมศึกษา

ผลวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือวิจัยด้วยค่าอำนาจจำแนก ค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อและคะแนนรวม (Item total correlation) และความเชื่อมั่นโดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์แอลฟาคอนบาคโดยการพิจารณาคัดเลือกข้อที่มีอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป (อรุณ ชูกระเดื่อง, 2557, น.51-57) ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.6 ขึ้นไป ผลพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.6 ถึง 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกสภาพปัจจุบันตั้งแต่ 0.855 ถึง 0.963 ค่าอำนาจจำแนกสภาพพึง

ประสงค์ตั้งแต่ 0.696 ถึง 0.904 และมีค่าความเชื่อมั่นสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์รายฉบับเท่ากับ 0.995

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ทำหนังสืออนุญาตจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตดังกล่าวไปติดต่อกับทางโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอกำหนด วัน เวลาเก็บข้อมูล และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน เวลา ที่กำหนด

4.3 นำแบบสอบถามที่จัดเก็บมาได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของการตอบคำถามในแบบสอบถามทุกชุด

4.4 นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องและทำการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, น.99-100)

4.51 - 5.00 มีการปฏิบัติประเด็นนั้นมีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 มีการปฏิบัติประเด็นนั้นมีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 มีการปฏิบัติประเด็นนั้นมีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 มีการปฏิบัติประเด็นนั้นมีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 มีการปฏิบัติประเด็นนั้นมีสภาพเป็นจริง/ความต้องการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.2 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) โดยการนำข้อมูลของผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริงและความต้องการนำมาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index) เพื่อจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นโดยใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูป

5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของครุวิชาสังคมศึกษา จำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอน (เพศ อายุ และตำแหน่งงาน) ด้วยวิธีการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) และในกรณีที่พบว่ามีความแตกต่างค่าเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe's)

5.4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามตามประเด็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก วิชาสังคม และนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในแต่ละด้านมาสร้างบทสรุปโดยการจัดลำดับทั้ง 4 ด้าน นำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาสังคมศึกษา ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อ	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1	เพศ ชาย	59	19.50
	หญิง	243	80.50
	รวม	302	100
2	อายุ ต่ำกว่า 30 ปี	61	20.20
	30 – 39 ปี	196	64.90
	40 – 49 ปี	29	9.60
	50 ปี ขึ้นไป	16	5.30
	รวม	302	100
3	ตำแหน่งงาน ครูผู้ช่วย	22	7.30
	ครู	260	86.10
	ครูชำนาญการ	4	1.30
	ครูชำนาญการพิเศษ	16	5.30
	รวม	302	100

จากตารางที่ 1 พบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 302 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.50 ส่วนใหญ่มีอายุ 30 – 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 64.90 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งงานครู คิดเป็นร้อยละ 86.10

2. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของครูวิชาสังคมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของครูสังคมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวม

สมรรถนะครูด้านการบริหาร หลักสูตรและ การจัดการเรียนรู้	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การออกแบบการเรียนรู้	3.77	0.79	มาก	4.79	0.13	มากที่สุด
2. การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ	3.66	0.74	มาก	4.78	0.19	มากที่สุด
3. การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	3.18	0.62	ปานกลาง	4.80	0.18	มากที่สุด
4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง	3.21	0.57	ปานกลาง	4.80	0.28	มากที่สุด
โดยรวม	3.45	0.44	ปานกลาง	4.77	0.23	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของครูสังคม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45, S.D=0.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการออกแบบการเรียนรู้และด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ ส่วนด้านที่มีระดับปานกลาง คือ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของครูสังคมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77, S.D=0.23$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

3. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูวิชาสังคมศึกษา

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของครูสังคมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

สมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและ การจัดการเรียนรู้	$PNI_{Modified}$	ลำดับความต้องการ การจำเป็น
1. การออกแบบการเรียนรู้	0.21	4
2. การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ	0.23	3
3. การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	0.34	1
4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง	0.33	2
โดยรวม	0.28	-

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของครูสังกัดศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของครูสังกัดศึกษา โดยลำดับที่ 1 คือ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.34$) ลำดับที่ 2 คือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ($PNI_{modified} = 0.33$) ลำดับที่ 3 คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ ($PNI_{modified} = 0.23$) และลำดับที่ 4 คือ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.21$)

4. ผลการเปรียบเทียบเปรียบเทียบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอน (เพศ อายุ และตำแหน่งงาน)

4.1) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามเพศ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามเพศ เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2) ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามอายุ ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามอายุ เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน

4.3) ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามตำแหน่งงาน ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามตำแหน่งงาน เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน

4.4) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามเพศ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามเพศ เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

4.5) ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามอายุ ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามอายุ เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน

4.6) ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามตำแหน่งงาน ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามตำแหน่งงาน เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆไม่แตกต่างกัน จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's) เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ของสภาพพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ พบว่า ตำแหน่งงานครูผู้ช่วยกับครูชำนาญการ ครูกับครูชำนาญการ ครูชำนาญการกับครูชำนาญการพิเศษ มีความคิดเห็นต่อสภาพพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู

5.1) ด้านการออกแบบการเรียนรู้ สภาพปัจจุบันส่วนใหญ่ยังขาดแนวทางที่ชัดเจนในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและสร้างองค์ความรู้ที่น้อยกว่าที่ควร และสภาพพึงประสงค์ครูมีความต้องการแนวทางการออกแบบ และเน้นการออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างหลากหลายและสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้

5.2) ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ สภาพปัจจุบันพบว่าครูยังใช้การบรรยายและการถามตอบเป็นวิธีหลัก ผู้เรียนจึงมีโอกาสนในการพัฒนาทักษะการคิดและการปฏิบัติจริงค่อนข้างจำกัด และสภาพพึงประสงค์ครูต้องการให้การเรียนรู้เน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง

5.3) ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สภาพปัจจุบันพบว่ายังประสบข้อจำกัดในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งด้านงบประมาณ เวลา และทักษะการใช้สื่อ ทำให้การจัดการเรียนรู้ยังคงพึ่งพาสื่อพื้นฐานเป็นหลัก และสภาพพึงประสงค์ครูต้องการสื่อและนวัตกรรมที่หลากหลายและทันสมัย และสื่อที่สอดคล้องกับรายวิชาสังคมศึกษา

5.4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง สภาพปัจจุบันส่วนใหญ่ยังเน้นการประเมินผลด้วยข้อสอบปรนัยและอัตนัย ซึ่งไม่สามารถสะท้อนศักยภาพและสมรรถนะที่แท้จริงของผู้เรียนได้ครบถ้วน และสภาพพึงประสงค์ครูมีความต้องการระบบการประเมินผลที่สอดคล้องกับการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้การประเมินตามสภาพจริง และการสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของครูสังคมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ยังขาดองค์ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกอย่างแท้จริงและไม่สามารถปรับและพัฒนาตนเองในการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างที่ควรจะเป็น สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของครูสังคมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน อาจเป็นเพราะ อธิบายได้ว่าครูมีการคาดหวังที่จะปรับปรุงและพัฒนาตนในเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกและเพิ่มพูนสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสุดารัตน์ ขวัญบาง (2560, น.67) ได้ศึกษาโปรแกรมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ มีสภาพปัจจุบันทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับ อารีวรรณ ทองสุ และคณะ (2562, น.185-186) ได้ศึกษา

เกี่ยวกับทักษะการคิดการแก้ปัญหาและการนำไปประยุกต์ใช้ พบว่า ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นการแก้ปัญหาประเภทหนึ่ง ที่ใช้สำหรับการแก้ปัญหาและจัดการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์

2. ลำดับความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของครูสังคัมศึกษา โดยมีลำดับที่ 1 คือ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ลำดับที่ 2 คือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ลำดับที่ 3 คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ และลำดับที่ 4 คือ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ วริษฐา บุญยษ์เขียว (2563, น.69) เรื่อง แนวทางการสนับสนุนและยกระดับทักษะของครูอาวุโสในยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน : การใช้พีแอลเอส-เอสอีเอ็มและไอพีเอ็มเอ พบว่า การจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม สร้างหลักสูตรที่มีเนื้อหาหลากหลายมิติของภาระงาน สร้างศูนย์ช่วยเหลือการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์

3. เปรียบเทียบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคัมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอน (เพศ อายุ และตำแหน่งงาน)

1) เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคัมศึกษาจำแนกตามเพศ เมื่อพิจารณาโดยรวม ผลวิจัยพบว่า ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยเทคนิคที่หลากหลาย ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่สนุกและท้าทาย และผู้เรียนสามารถสร้างความองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับเฉลิมพล กันทะวงศ์ (2567, น.73-75) การเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนขยายโอกาสศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามเพศ เมื่อพิจารณา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านการเรียนรู้เน้นการลงมือปฏิบัติ และด้านการมีทักษะการคิดการแก้ปัญหา และการนำไปประยุกต์ใช้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคัมศึกษาของครูจำแนกตามอายุ เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ไม่ว่าจะอยู่ในช่วงอายุ

ใดต่างก็มีการปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน อาจเป็นเพราะนโยบายด้านการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานเขตพื้นที่ฯ ได้มีการขับเคลื่อนและกระตุ้นให้ครูมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง

3) เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามตำแหน่งงาน เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การดำรงตำแหน่งงานใดต่างก็มีการปฏิบัติและประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันทำให้ความต้องการของครูในด้านตำแหน่งงานไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับบรรณพลสุนทรพงศ์ (2565, น. 177) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้น จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง สภาพปัจจุบันการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน

4) เปรียบเทียบสภาพพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามเพศ เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูทั้งเพศชายและเพศหญิงต่างก็มีความต้องการและคาดหวังในทิศทางเดียวกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของนิตยา จันทร์เพ็ญ (2562, น.55-72) ที่ศึกษาความต้องการของครูในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ครูทั้งสองเพศให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในระดับใกล้เคียงกัน อีกทั้งยังใกล้เคียงกับงานของ อุษณีย์ ทองใบ (2564, น.101-116) ที่รายงานว่าการขาดของครูไม่ได้เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างในด้านความต้องการพัฒนาการเรียนรู้อิงรุก และสอดคล้องกับเสกสันต์ ทองม่วง (2568, น.1-15) ยังสังเคราะห์ว่าเพศไม่ใช่ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อระดับความต้องการเชิงพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

5) เปรียบเทียบสภาพพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู จำแนกตามอายุ เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูทุกช่วงอายุไม่ว่าจะเป็นครูรุ่นใหม่หรือครูอาวุโส ต่างมีความต้องการในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ต้องการพัฒนาการจัดการกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และใช้การประเมินตามสภาพจริง ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของชญาณิชชัญ คำมุงคุณ (2563, น.99-105) รายงานว่าปัจจัยอายุไม่ได้เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อระดับความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

สอดคล้องกับเสกสันต์ ทองม่วง (2568, น.1-15) ได้สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาครูผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) พบว่า ครูทุกช่วงอายุมีความต้องการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไม่แตกต่างกัน

6) เปรียบเทียบสภาพพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครูจำแนกตามตำแหน่งงาน เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูแต่ละตำแหน่ง เช่น ครูผู้ช่วย ครูชำนาญการ และครูชำนาญการพิเศษ มีมุมมองและความคาดหวังต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไม่เหมือนกัน โดยตำแหน่งงานสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่และประสบการณ์การสอน ซึ่งมีผลต่อระดับความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ วาสนา พูลสวัสดิ์ (2562, น.112-127) รายงานว่า ความแตกต่างตามตำแหน่งงานมีผลต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาทักษะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยครูที่มีวิทยฐานะสูงมักมุ่งเน้นการพัฒนาการประเมินผลและการบูรณาการนวัตกรรม และสอดคล้องกับ สุภัตรา อินทรสุข (2565, น.88-103) พบว่า ครูที่ดำรงตำแหน่งต่างกันมีความคาดหวังที่แตกต่างต่อการสนับสนุนด้านนโยบายและการอบรม โดยครูอาวุโสต้องการแนวทางเชิงนโยบายที่เป็นระบบ

4. ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาสังคมศึกษาของครู

1) ด้านการออกแบบการเรียนรู้ สภาพปัจจุบันครูส่วนใหญ่ยังขาดแนวทางที่ชัดเจนในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยยังเน้นรูปแบบการบรรยายและการถ่ายทอดความรู้เป็นหลัก ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและสร้างองค์ความรู้น้อยกว่าที่ควร และสภาพพึงประสงค์ครูมีความต้องการแนวทางการออกแบบที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในสภาพปัจจุบันครูยังขาดแนวทางที่ชัดเจนในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสกสันต์ ทองม่วง (2568, น.1-15) ที่ระบุว่าครูจำนวนมากยังขาดทักษะในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เป็นระบบ สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (ม.ป.ป., น.261) ที่พบว่าครูมีความต้องการแนวทางและคู่มือที่เป็นรูปธรรมในการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อใช้จริงในห้องเรียน

2) ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ สภาพปัจจุบันพบว่าครูยังใช้การบรรยายและการถามตอบเป็นวิธีหลัก และสภาพพึงประสงค์ครูต้องการให้การเรียนรู้เน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสภาพปัจจุบันครูยังใช้การบรรยายและการถาม-ตอบเป็นวิธีหลัก ทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและการ

ปฏิบัติจริง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ ปรัตถกร บวรกิตติเดชา และคณะ (2568, น.85-97) ที่พบว่า ครูโรงเรียนขยายโอกาสส่วนใหญ่ยังไม่สามารถจัดกิจกรรมที่พัฒนาการคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหาได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งงานของเสกสันต์ ทองม่วง (2568, น.1-21) ก็เสนอแนวทางให้มีการพัฒนาครูผ่าน PLC เพื่อเสริมศักยภาพในการออกแบบกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3) ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สภาพปัจจุบันครูยังประสบข้อจำกัดในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งด้านงบประมาณ เวลา และทักษะการใช้สื่อ และสภาพพึงประสงค์ครูต้องการสื่อและนวัตกรรมที่หลากหลายและทันสมัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสภาพปัจจุบันครูยังประสบปัญหาด้านงบประมาณ เวลา และทักษะ ทำให้การใช้สื่อยังจำกัดอยู่กับสื่อพื้นฐาน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยเจริญ รันศรี(2567, น.1-20) พบว่าการใช้นวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาแบบดิจิทัลช่วยเพิ่มแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2568, น.1) ยังชี้ว่า ครูควรได้รับการสนับสนุนให้สามารถสร้างสื่อดิจิทัลและนวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเพิ่มคุณภาพและความยั่งยืนของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง สภาพปัจจุบันครูส่วนใหญ่ยังเน้นการประเมินผลด้วยข้อสอบปรนัยและอัตนัย ซึ่งไม่สามารถสะท้อนศักยภาพและสมรรถนะที่แท้จริงของผู้เรียนได้ครบถ้วน และสภาพพึงประสงค์ครูมีความต้องการระบบการประเมินผลที่สอดคล้องกับการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้การประเมินตามสภาพจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูส่วนใหญ่ยังคงใช้ข้อสอบปรนัยและอัตนัยเป็นหลัก สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2568, น.2) ที่เน้นการพัฒนาการประเมินผลตามสภาพจริงในระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา (ม.บ.ป., น.518) ที่พัฒนามาตรฐานการประเมินสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อใช้แฟ้มสะสมงานและการประเมินโครงการในการสะท้อนสมรรถนะผู้เรียนอย่างรอบด้าน และสอดคล้องกับ ปรัตถกร บวรกิตติเดชา และคณะ (2568, น. 85-97) ครูควรได้รับการอบรมเพื่อใช้เครื่องมือประเมินสมรรถนะที่หลากหลายเพื่อให้การประเมินผลสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรปรับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการออกแบบกิจกรรมที่หลากหลาย

1.2 ควรสนับสนุนการจัดหาและพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่ทันสมัย

1.3 ควรกำหนดแนวทางและจัดทำคู่มือมาตรฐานในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่งเสริมการสร้างเครือข่ายครูหรือชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อติดตามผลของการนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้จริงในระดับชั้นต่าง ๆ

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบการจัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในรายวิชาอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสมและประสิทธิภาพในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2568). *คู่มือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษา ประถมศึกษา ตอนต้น (ป.1-ป.3) พ.ศ. 2568*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

เจริญ รันศรี. (2567). การพัฒนานวัตกรรมทางการสอนสังคมศึกษาเพื่อการใช้เทคโนโลยีของนักศึกษาครู: บทเรียนสำหรับการจัด Active Learning. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 18(2), 1-20.

เฉลิมพล กันทะวงศ์ (2567). *การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกขอโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3*. (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา.

ชญาณิชฐ์ คำมุงคุณ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 42(1), 99-115.

นนทลี พรธาดาวิทย์ (2560). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในวิชาการจัดการเรียนรู้. *วารสาร UTK ราชวมงคลกรุงเทพ*, 11(1): 17.

นิตยา จันทรพิ้ง. (2562). ความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูระดับประถมศึกษา. *วารสารวิชาการครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 46(2), 55-72.

บงกชรัตน์ ภูวันนา และคณะ. (2565). การจัดการเรียนรู้เชิงรุก: การสร้างแรงบันดาลใจและเพิ่มพูนทักษะของผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอน. *วารสารบวรสหการศึกษาศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 4(2), 216-227

- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. (ม.ป.ป.). *การพัฒนามาตรฐานการประเมินตามสภาพจริงของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สพฐ. ดุษฎีนิพนธ์.*
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2561). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.
- ปรัตถกร บวรกิตติเดชา และคณะ. (2568). *รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการศึกษาศาสตร์ระดับชาติ พ.ศ. 2568* (บท “การสำรวจสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนขยายโอกาส”, น. 85–97). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มนตรี วงษ์สะพาน. (2556). *การยกระดับการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยกระบวนการคิดวิเคราะห์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 13(2), 125-139.*
- วิรัชญา บุญยัษฐียร. (2563). *การวิจัยทางการศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาสนา พูลสวัสดิ์. (2562). *ความแตกต่างของความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูจำแนกตามตำแหน่งและประสบการณ์การสอน. วารสารครุศาสตร์ปริทัศน์, 9(3), 112–127.*
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- สุภารัตน์ ขวัญบาง. (2560). *โปรแกรมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ กศ.ม.) . มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.มหาสารคาม.*
- สุพัตรา อินทรสุข. (2565). *การวิเคราะห์ความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูตามตำแหน่งงาน. วารสารวิจัยและนวัตกรรมการศึกษา, 7(1), 88–103.*
- เสกสันต์ ทองม่วง. (2568). *การพัฒนาความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC): สังเคราะห์องค์ความรู้. วารสารวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น, 4(1), 1–15.*
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (ม.ป.ป.). *กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนศรีสังวาลย์ขอนแก่น: สภาพปัจจุบัน-สภาพพึงประสงค์-ความต้องการจำเป็น.*
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (2568). *รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2568. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2568, จาก*<http://mkarea2.go.th/>

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ. (2562). รายงานผลการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะ
ประถมศึกษาตอนต้น สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เซ็นจูรี.
- อรรถพล สุนทรพงษ์. (2565). ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร.(วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อุษณีย์ ทองใบ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู
ประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
18(3), 101-116.
- อารีวรรณ ทองสุ และคณะ. (2562) สภาพการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการ
แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วารสารมหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 39(6), 185-186.